

Satın aldıkların değilsin

Hayata
yer a

Sendeki sana yeter

İSTİF

Kişisel
Gelişim

ÇAĞI

James Wallman

İstif Çağı

İSTİF ÇAĞI

Orijinal adı: Suffocation

© James Wallman, 2013, 2015

Yazan: James Wallman

İngilizce aslından çevirenler: Senem Karagözoğlu, Aytaç Özgören

Yayına hazırlayan: Onur Kaya

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları ONK Ajans Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

1. baskı / Aralık 2018 / ISBN 978-605-09-5677-1

Sertifika no: 11940

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.

Evren Mah. Gülbahar Cad. No: 62 / C Güneşli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 515 49 47

Sertifika no: 11965

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

İstif Çağı

James Wallman

Çevirenler:

Senem Karagözoğlu, Aytaç özgören

Thiru ile Indy-May ve Woody ve Jack, Pam,
Guy ve Elsi için

İçindekiler

Giriş: Eşyalardan Usandık	11
Test: Eşyalardan usandınız mı?	20
Test: Deneyimci biri misiniz?	37
I. Kısım / Sorun: Eşyada boğulmak	41
1. Bölüm / Antropolog ve dağınıklık krizi	43
2. Bölüm / Maddeciliğin karanlık yüzü.....	64
II. Kısım / Buraya nasıl geldik: Kullan-at	
kültürünün kökenleri	79
3. Bölüm / Gerçek Mad Men'in doğuşu ve arzu yaratma işi	81
4. Bölüm / Barbra Streisand ve istenmeyen sonuçlar yasası	93
III. Kısım / Yol ayrımı: Daha iyi bir geleceğin	
yol işaretleri	101
5. Bölüm / Saymaya bayılıyorum: Minimalizmin 33, 47, 69 ve 100 şeyi.....	103
6. Bölüm / Sade yaşam ve kafesin dışındaki aile	121
7. Bölüm / Ortalama rahatlık	135
IV. Kısım / Önümüzdeki yol: Deneyimcilerin	
yükselişi.....	149
8. Bölüm / Yapmak ya da sahip olmak? Artık bütün mesele bu değil	151
9. Bölüm / Deneyimciler.....	158

10. Bölüm / Facebook başkalarıyla aşık atma tarzımızı nasıl değiştirdi?	177
11. Bölüm / Saymayı biz de seviyoruz: Gelişimi ölçmenin yeni yolu	198
12. Bölüm / Peki ya Çinliler?	215
13. Bölüm / Çingene, yaban arısı ve deneyim ekonomisi	222
14. Bölüm / Hem deneyimci olup hem de eşyaları sevebilir misiniz?	230
EK: Deneyimcinin yolu	268
Notlar	289
Teşekkür	324

Giriş

Eşyalardan usandık

Eylül 2010'da bir Pazartesi sabahı Ryan Nicodemus isminde bir adam, içinde yataktan başka hiçbir şey bulunmayan bir odada uyandı. Dışarıda gökyüzü maviydi. Hafif bir esinti vardı. İnsanlar yeni bir haftaya başlıyorlardı: Kahvelerini yudumluyor, arabalarını çalıştırıyor, kuzeyde Dayton'a, güneyde Cincinnati'ye doğru gidiyorlardı. Her zamanki gibi bir gündü.

Film yıldızı Ben Affleck'e benzeyen kare yüzlü, İrlanda kökenli bir Amerikalı olan Nicodemus yatağından doğruldu ve kısık gözlerle etrafına bakındı. Ne bir komodin ne bir gece lambası ne de duvarda bir resim vardı. Odada, üzerinde yattığı yatak ve altında uyuduğu örtü dışında hiçbir şey yoktu.

Yatağı topladıktan sonra halı döşemede sessizce yürüdü ve boş dolapları geçip koridora çıktı. Ev tamamen boştu. İçerideki tek şey ürpertici bir sestti. "Gerçekten ilginçti" diye hatırlıyor Nicodemus. "Sessizliğe benziyordu ama yankı yapıyordu."

Eğer orada olsaydınız ve o evde yalnız başınıza uyansaydınız gerçeküstü bir rüyada, ev sahiplerinin bütün eşyalarını kutulara ve çöp poşetlerine doldurup merdivenlerin dibinde bırakarak gittiği tuhaf bir evde uyandığınızı düşünürdünüz.

Nicodemus aşağı indi ve kutulardan birini kaldırdı. Üzerindeki "Muhtelif no. 7" yazısını okuyup kenara bıraktı. Bir

tane daha kaldırdı, “Mutfak malzemesi no. 2”. Onu da aynı şekilde kenara bıraktı. “Banyo no. 1” yazan kutuyu bulana kadar devam etti. Kutunun içini karıştırdı. Duş jeli, diş macunu ve diş fırçasını çıkardı. Poşetleri karıştırmaya başladı ve bir havlu buluncaya kadar da bunu sürdürdü. Poşetleri tekrar bağladı, kutuları kapattı ve duş almaya üst kata çıktı.

Su üzerinden aktıkça, Nicodemus düşündü. Kendini nasıl hissetmişti? Tuhaf mı? Daha mı iyi? Hiç eşyası olmayan bir ev daha mı iyiydi, yoksa daha mı kötüydü? Ashında bu bir rüya değildi. Bir deneydi.

O sıralarda Nicodemus 28 yaşındaydı ve hali vakti yerindeydi. Bir kız arkadaşı, bir evi ve bir işi vardı. Cincinnati Bell isimli bir telekomünikasyon şirketinin mağazalarını yönetiyor ve yıllık 100.000 dolardan fazla kazanıyordu. İşini seviyordu. Birlikte çalıştığı insanları seviyordu. Çalışanların gelişme gösterdiğini görmekten, prim veya Hawaii'ye teşvik seyahatini kazanmak için daha fazla satış yapmalarına destek olmaktan keyif alıyordu. Brooks Brothers takım elbisesinin altına 300 dolarlık ayakkabılar giyiyor ve 100 dolarlık kravat takıyordu. Yüz tane 100 dolarlık kravatı vardı. Hafta sonları 8.000 dolarlık dört tekerli motoruna atlayıp arkadaşlarıyla birlikte arazi sürüşleri yapmaya gidiyordu. Son teknoloji, 53 inçlik Samsung televizyonunda Xbox oynuyor ve film izliyordu. Tonka marka oyuncak kamyonların gerçek boyutlusuna benzeyen, büyük çocuklara yakışan metalik mavi renkte yepyeni bir Toyota Tacoma'ya biniyordu.

“18 yaşındayken bana 28 yaşında sahip olacaklarımı anlatsaydınız” diyor Nicodemus, “dünyanın en heyecanlı 18'liği olurum. ‘Dalga mı geçiyorsunuz? Hayatların en iyisini yaşayacağım!’ derdim.”

Ancak on yıl sonra, en iyi hayatı yaşıyormuş gibi hissetmiyordu. Nicodemus mutlu değildi. Aksine kafası karıştıktı.

“Nankörlük yapıyormuşum gibi geliyordu çünkü hayatım boyunca istediğim her şeye sahiptim.”

Başlarda, bu duygunun geçeceğini umarak harıl harıl çalışmaya ve harcamaya devam etti. Ama ne kadar kazanırsa kazansın ve ne kadar çok satın alırsa alsın o duygudan kurtulamıyordu. Sonra aklına bir fikir geldi. Belki bir yerlerde bir hata vardı. Belki de mutluluk denklemi yanlıştı.

Mutluluk denklemi

Nicodemus, Ohio’daki Lebanon şehrinde (20.000 nüfus, ortalama yıllık gelir 20.000 dolar) yoksulluk içinde büyümüştü. Anne babası ayrılınca köhne bir apartman dairesinde annesiyle birlikte kalmıştı. Annesi içki ve uyuşturucuyla o kadar meşguldü ki, ne temizlikle ne hamam böcekleriyle ne de oğluyla ilgilenebiliyordu. Hal böyle olunca Ryan 12 yaşına gelince babasının yanına taşındı. Babası Eric, Nicodemus Boyacılık ve Duvar Kaplama isimli küçük bir şirket işletiyordu. İnançlı bir Yehova Şahidi’ydi. Evini temiz tutuyordu. Ryan’ın, babasının tanrısı ve annesinin şeytanları arasında tenis topu gibi gidip gelmesi kaçınılmazdı. Uyuşturucu kullandı. Kiliseye gitti. Aşırı yemek yedi.

Okul tatillerinde babasına işinde yardım ettiği zamanlarda, toplumun diğer yarısının evlerini nasıl dekore ettiklerini gördü ve aradığı türden bir mutluluğa sahipmiş gibi göründüklerini fark etti.

Bir gün baba-oğul tulumlarını giymiş çalışıyorlardı. Çalıştıkları ev pek süslü değildi. Koridordaki babadan kalma büyük saat dışında her şey modern ve yeniydi. Ryan hazırlık amacıyla duvarlardaki çerçeveleri toplarken aile fotoğraflarındaki insanların gerçekten mutlu görüldüğü fark etti. O sabah, ev sahipleri de gözüne gayet mutlu görünmüştü. Belki de öyleydiler. Etrafına bakarken düşündü: Belki de bu sevimli, orta

sınıf ev mutlu insanların yaşadığı tarzda bir yerdi.

“Baba” dedi. “Böyle bir evim olması için ne kadar para kazanmalıyım?”

“Oğlum” dedi Eric katı baba sesiyle. “Yaklaşık yılda 50.000 dolar.”

İşte bu kadar basitti. Mutluluk tam karşısında, o evin içindeydi. Ayrıca bir fiyat etiketi de vardı: 50.000 dolar. Nicodemus altın sırrını (mutluluk = yılda 50.000 dolar) en iyi arkadaşşı Joshua Fields Millburn ile paylaştı.

Fields Millburn bugün ince ve yakışıklı biri. Christopher Walken’ın gençlik haline benziyor. Walken’inki gibi yukarı doğru kalkan sarı saçları var. Gülümsemesi hem kendinden duyduğu memnuniyeti hem de “lütfen beni dinleyin” yakarışlarını yansıtıyor. Fakat bir zamanlar o da tıpkı Nicodemus gibiydi: Parçalanmış bir aileden gelen şişko bir yeni yetme.

Fields Millburn ve Nicodemus okulu bitirdikten sonra mutluluk denkleminin kendilerine düşen kısmını yerine getirmek için canlarını dişlerine takarak çalıştılar. Birkaç yıl sonra sihirli meblağa ulaşmışlardı. Bu, artık mutlu olacakları anlamına geliyordu, öyle değil mi? Hayat keşke o kadar basit olsaydı. Fields Millburn kısa süre sonra sorunun ne olduğunu anladı.

Bir gün Nicodemus’a “Denklem yanlıştı” dedi. “Enflasyonu hesaba katmadık. 50.000 dolar değil de 80.000 dolar olmalıydı.” Söyledikleri mantıklıydı. Ne de olsa enflasyon demek her şeyin, özellikle de arzu edilen güzel şeylerin fiyatının artması demekti. Güzel şeylerin fiyatı artıyorsa, güzel bir hayatın da fiyatının artması gerekirdi.

Böylece çalışmaya, harcamaya ve birbirleriyle rekabete devam ettiler. Nicodemus 160 metrekarelik bir ev aldı. Fields Millburn 185 metrekarelik aldı. Nicodemus Toyota’ya biniyordu. Fields Millburn’de bir Lexus vardı. Nicodemus yüz tane kravata sahipti. Fields Millburn’ün o kadar kravatu yoktu

ama Brooks Brothers'tan yetmiş tane gömleği ve on beş takım elbisesi vardı; Nicodemus'un on iki takım elbisesinden üç fazla.

Ancak ne kazançlarının miktarı ne de satın aldıkları, eskisinden veya birbirlerinden daha fazlasına sahip olmaları fark ediyordu. Enflasyona göre yeniden ayarlanmış yeni hedeflerine ulaşırsalar da mutluluk denklemi çalışmıyordu. Gökkuşağının dibindeki hazineyi kovalamak gibiydi. Nihayet Fields Millburn'un aklına başka bir şey geldi: Ya sadece enflasyona göre ayarlamak yetmiyorsa? Ya mutluluk denklemi tamamen yanlışsa?

“Etrafımdaki bana mutluluk getirmesi gereken şeyler hiç mutluluk getirmiyordu” diyor Fields Millburn bugün. “Aslında tam tersi oluyordu. Mutluluk yerine borç, stres ve memnuniyetsizlikle doluyordum. Boğulmuştum. Sonunda bunalmama girdim.”

Fields Millburn o sıralarda, internette tamamen farklı bir mutluluk fikrine sahip insanlara rastladı. Onlara “minimalistler” deniyordu ve mutluluğa giden yolun daha fazlasına değil, daha azına sahip olmaktan geçtiğini düşünüyorlardı. Eğer onlarda işe yaradıysa, Nicodemus ve kendisi için de işe yarayabilir miydi? Denemeye değermişti.

Fakat ya işe yaramazsa ve bunu tüm eşyalarını attıktan sonra fark ederlerse ne olacaktı? Bir plan yaptılar. Daha az eşya ile daha mutlu olup olmayacaklarını görmek için bir deney yapmaya karar verdiler. Nicodemus'un evindeki tüm eşyaları, sanki taşınyormuş gibi, poşetlere ve kutulara koyacaklardı. Ne zaman bir şey lazım olsa kutudan çıkarması gerekecekti. Deney yirmi bir gün sürecekti. Yeni bir alışkanlığın yerleşmesi için bu kadar zaman gerektiğini okumuşlardı. Bu sürenin sonunda Nicodemus gerçekte ne kadar eşyaya ihtiyacı olduğunu ve daha azı ile yaşamının onu mutlu edip etmediğini anlayacaktı.

İşe yaramıştı. Poşetlere ve kutulara kaldırdığı eşyaları eski yerlerine yerleştirecek noktaya hiç gelmedi. Bazılarını çıkardı tabii ki. Ertesi sabah o yankılanan sessizlikle uyandı-ğında diş fırçası, diş macunu ve işe gitmek için giymesi gereken kıyafetleri buldu. Her gün ihtiyaç duyduğu birkaç şeyi daha çıkardı: Bir bıçak, bir çatal, bir kaşık ve bir tabak.

Fakat deneyin onuncu gününden sonra Nicodemus kutulardan başka hiçbir şeyi çıkarmadı. İhtiyaç duyduğu her şeye sahip olduğunu anladı. Artık ona evin sesi değil, israf tuhaf geliyordu. “Sahip olduğum onca eşyanın ne kadar azını kullandığımı fark etmemi sağladı” diye hatırlıyor. “Tüm o eşyalara harcadığım paraları düşünüyorum da, işte bu gerçekten de gerçeküstü bir his.”

Kız arkadaşının bu konuda ne düşüneceği onu endişelendirmişti ama neyse ki olup bitenleri komik bulmuştu. Nicodemus, yüzünde imalı bir tebessümle oturma odasına gelip “Tatlım, *kaşığı* gördün mü?” diye soruşunu hiç unutmuyor.

Yeteri kadarına sahip olduğuna ve daha azın gerçekten daha iyi geldiğine ikna olduktan sonra Nicodemus halen paketli olan tüm eşyalarından kurtuldu. Bazı şeyleri eBay ve Craigslist üzerinden sattı. Diğerlerini etrafa dağıttı. Bir kamyon dolusu eşyayı kiliseye götürmesi için babasına verdi. Ve çok daha az mal varlığıyla yeni bir hayata başladı.

Çoğumuz bir noktada hayatımızı, işimizden mutlu olup olmadığımızı, sadece sahip olduklarımızın parasını ödemek için mi çalıştığımızı, evlerimizi ve hayatlarımızı tıka basa dolduran tüm o ıvır zıvıra gerçekten ihtiyacımız olup olmadığını sorgulamışızdır. Dolayısıyla, içimizden gelen o meraklı sesi bastırmak için arada sırada hızlı bir temizlik yapar, çalışmaya daha az zaman ayırıp evde sevdiğimiz şeyleri yaparak vakit geçirir ve o noktada kalırız. Nicodemus öyle yapmadı. Temizliğe girişince her şeyi topladı ve onlardan tamamen kurtulana kadar çoğu paketlenmiş halde kaldı. Ye-

ni şeyler istemeyi ve almayı kesti. Aslında ihtiyacı olmayan onca şeye harcadığı parayı kazanmak için saatlerce çalışmaya son verdi. Çok daha az eşya ile yaşamaya başladı. Maddi hedeflere ulaşmaya çalışmak yerine, sağlıklı olmak ve güzel ilişkiler kurmak gibi farklı hedeflere odaklandı. Ve işe yaradı. Artık, bana birçok kez söylediği gibi çok daha mutlu. Peki neden? Neden daha az eşyayla yaşamamanın onun için daha mutlu olmak anlamına geldiğini keşfetti? Peki bu yeni mutluluk denklemi sadece Nicodemus'a, Fields Millburn'e ve onlar gibi birkaç kişiye mi iyi geliyor, yoksa hepimizin işine yarar mı?

Siz de eşyada boğuluyor musunuz?

İstif Çağı, henüz adı konmamış olmasına rağmen günümüzün en vahim dertlerinden birinin hikâyesi. Sizin, benim ve tüm toplumun sahip olduğu şeylerin kendimizi daha değerli hissettirmenin aksine bizi nasıl boğduğu hakkında. Bir zamanlar “daha fazla” deyince aklımıza *daha* olumlu şeyler gelirken, bugün *daha fazla* deyince daha fazla uğraşma, yönetilecek ve düşünülecek daha fazla şey geliyor. Yoğun ve dağınık hayatlarımızda artık daha fazla daha iyi demek değil. Hatta daha kötü demek. Eşyalardan bunalıp nefes alamaz hale geldiğimiz, benim *eşyada boğulmak* adını verdiğim bu iç sıkıntısından mustaribiz.

Başlı dertte olan yalnızca Nicodemus değil. Tam şu anda, dünyanın dört bir yanında çok fazla eşyaya sahip olduğunu düşünen milyonlarca kişi var. İlk akla gelenler, Nicodemus ve Fields Millburn'ün, her sene daha az eşyayla yaşamak hakkında yazdıklarını yayınladıkları blogu ve kitaplarını okuyan iki milyon kişi. Sadece bu kadar da değil. Maddeciliğin yıkıcı ekolojik etkilerini anlatan *Eşyaların Hikâyesi* (The Story of Stuff) isimli filmi internet üzerinden on iki milyon

kişi (Londra'nın çevresinde veya New York ve Los Angeles'ta yaşayanların toplamı kadar insan) izlemiştir. Bir çöp poşetinin dolması için, poşeti dolduran ürünlerin üretimi sırasında yetmiş poşet atık üretildiğini öğrenince, izleyenlerin çoğu muhtemelen hayatlarında daha az eşya olmasını istemiştir. Böyle daha birçok başkaları da var.

Siyaset bilimci Ronald Inglehart, insanların maddiyata (eşyaya) yaklaşımlarını 1970'ten beri izliyor. Araştırmalarına ilk başladığında, incelediği altı ülkede (Birleşik Krallık, Fransa, Batı Almanya, İtalya, Hollanda ve Belçika) beş kişiden dördünün maddeci (materyalist) değerlere sahip olduğunu tespit etti. İnsanların çoğu ne kadar paraya ve şeye sahip olduklarıyla ilgileniyor ve yaşam kalitesi meselelerine o kadar önem vermiyordu.

Siyaset bilimciler o zamandan beri 50 ülkede düzenli araştırmalar yapıyor. Çıkan sonuç çok açık: Çok daha az maddeci hale geliyoruz, ne de olsa günümüzde sadece iki kişiden birinde maddeci yaklaşımlar görülüyor. “İnsanların hemen hemen yarısı artık post-materyalist” diyor Inglehart. Hatta yarısından da fazlası bile olabilir.

Dünyanın en büyük reklam ajanslarından biri Birleşik Krallık, Fransa ve ABD gibi ülkelerde yaptığı anket çalışması sonucunda, “olgunlaşmış pazarlardaki insanların fazlalıktan bıktığını”, “daha fazlasını biriktirmekten yorulduklarını” ve “iki kişiden birinin son yıllarda eşya attığı veya atmayı düşündüğünü” ortaya çıkardı. Ayrıca, her üç kişiden ikisinin daha sade, başka bir deyişle daha az eşya ile yaşamının daha iyi olacağını düşündüğünü keşfettiler.

Aynı reklam ajansı 2014'te anketi tekrarladı ve “birçoğumuzun hayatımızdaki aşırı eşyanın altında ezilmiş hissettiğini”, “çoğunluğumuzun *sahip olduklarımızın çoğu olmadan* (onlar italik yazmış, ben değil) mutlu yaşayabileceğini” ve “üçte ikimizin en azından yılda bir kez ihtiyaç duyulmayan

eşyalardan kurtulma noktasına geldiğini” ortaya koydu.

Eğer bu rakamlar doğruysa, fiilen eşyadan kurtulmaya çalışan ve daha az maddi varlıkla daha sade bir yaşamı tercih eden Birleşik Krallık'ta 40 milyon, ABD'de 240 milyon kişi var demektir.

Belki siz de böyle hissediyorsunuzdur. Aşırılıktan usandınız mı? Daha fazlasını biriktirmekten yorulduunuz mu? Doğruyu söyleyin, şu anda sahip olduğunuzdan daha az eşya ile daha mutlu olur muydunuz? Nicodemus ve dünyanın dört bir yanındaki milyonlarca kişi gibi siz de *eşyada boğulup boğulmadığınızı* anlamak için, sayfa 20'deki testin önderliğinde evinizdeki dolap, çekmece ve raflar arasında bir gezintiye çıkın.

İhtiyacımız olmayan eşyalarımız, giymediğimiz kıyafetlerimiz, oynamadığımız oyuncaklarımız var...

Ama istediğimiz her şeye sahip olmak bizi mutlu etmeye yetmiyor. Satın aldığımız eşyalar evlerimizde birikiyor, bizi strese sokuyor ve boğuluyormuşuz gibi hissetmemize neden oluyorlar - hatta kimi zaman bizi öldürdükleri bile oluyor.

Trend tahmin uzmanı James Wallman bu kitabında, sahip olduğu her şeyi elinden çıkararak bir yöneticiden uzak bir dağ kulübesine taşınan hali vakti yerinde bir aileye, tüketim çılgınlığına sırtını dönen insanların hikâyelerini anlatıyor. Wallman'ın biriktirme çılgınlığına sunduğu çözüm ise çok basit ancak aynı ölçüde önemli. Değerlerimizi dönüştürmemiz lazım! Sahip olduğumuz şeylerden ziyade deneyimlerimize odaklanmalıyız. Yeni bir saat ya da yeni bir çift ayakkabı yerine dostlarımızla birlikte geçirdiğimiz zamana ya da paylaşabileceğimiz deneyimlere yatırım yapmalıyız.

Psikoloji, ekonomi ve kültür konularındaki ilginç içgörülerıyla *İstif Çağı*, değişim konusunda hayati bir manifesto niteliğinde. Daha mutlu ve sağlıklı olmak isteyenlere, daha azıyla daha mutluymuş diyenlere ilham olacak bir kitap.

James Wallman gazeteci, trend tahmin uzmanı, konuşmacı ve yazardır. *GQ*, *New York Times*, *TF* için yazılar kaleme alan Wallman, Absolut, BMW, Burberry ve Nike gibi markalara danışmanlık yaptı; *T3* dergisinde fütüroloji makaleleri yazdı, *The Future Laboratory*'nin editörlüğünü yaptı. Oxford Üniversitesi'nde Klasik Diller ve University of the Arts London'da Gazetecilik mastırı yapan Wallman karısı ve çocuklarıyla birlikte Londra'da yaşıyor.

Çevirenler: Senem Karagözoğlu, Aytaç Özgören

tevsiiye edilen
satış fiyatı

₺ 29

01614 300 016143

ISBN 978-605-09-5677-1

9 786050 956771

Doğan
NOVUS